

**BEŞ YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN MARMARA SOSYAL DUYGUSAL UYUM
ÖLÇEĞİ' NİN (MASDU-5 YAŞ) GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK
ÇALIŞMASI**

Yıldız GÜVEN*

Baran IŞIK**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 6 yaş çocuklar için geliştirilen Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU), 5 yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirliğini sınamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu yaşları 5.0 ile 5.11 ay arası olan toplam 876 çocuk (405 i kız, 471 i erkek) oluşturmuştur. Marmara Üniversitesi bir grup öğretim elemanı tarafından geliştirilen ve 36 maddeden oluşan ölçek, elde edilen verilere uygulanan faktör analizi sonucunda 4 faktör ve 19 maddeye indirgenmiştir. Ölçeğin tümünün ve alt boyutlarının iç güvenilirlik katsayıları Cronbach Alpha tekniği ile hesaplanmış ve güvenilirlik katsayısı yüksek olarak bulunmuştur. Ayrıca test-tekrar test analizleri gerçekleştirilmiş ve böylece ölçeğin süreklilik katsayısı saptanmıştır. Elde edilen bulgular ölçeğin devamlılık katsayısının yüksek, iki test arasındaki ilişkinin ise anlamsız olduğunu göstermiştir. Yapılan tüm analizler ölçeğin 5 yaş için geçerli ve güvenilir olarak uygulanabileceğini göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Sosyal duygusal uyum, okul öncesi, geçerlik, güvenilirlik

**THE VALIDITY AND RELIABILITY OF MARMARA SCALE OF
SOCIAL AND EMOTIONAL ADAPTATION FOR 5 YEAR OLDS
CHILDREN**

SUMMARY

The aim of this research was to make validity and reliability studies of Marmara Scale of Social and Emotional Adaptation (which was developed for 6 years old children) for 5 years old children. A total of 876 kindergarteners (405 girls and 471 boys) took part in this study. According to the results of item-analyses, the original scale which consisted of 36 items was reduced to 19 items. The factor analyses indicated four factors. The internal reliability of the scale was calculated with the technique of Cronbach Alpha and

* Doç.Dr. , Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

** Bilim uzmanı, Kuvayi Milliye İlköğretim Okulu

it was found to be as satisfactory. Test-retest reliability of the scale was also acceptable.

Key words: Social emotional adaptation, preschool, validity, reliability

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun davranış kalıplarını, kurallarını, değerlerini kişiliğine mal ederek, o toplumun bir bireyi olması çabasıdır. Corsaro ve Molinari (2000) bireyin öğrendikleri yoluyla çocuğun sadece kültürünü ve toplumun özelliklerini içselleştirmediğini, aynı zamanda o toplumun geleceğine ve değişimine de katkıda bulunduğunu ifade etmektedirler.

Toplumsal düzenin sağlıklı işleyişi büyük ölçüde toplumu oluşturan bireylerin sosyal ve duygusal uyumları ile ilişkilidir; çünkü bireyler yaşadıkları toplumun normlarına uygun tepkiler vermeyi ancak sağlıklı bir sosyal ve duygusal gelişime sahiplerse. Sosyal ve duygusal anlamda uyumlu bireyler; başkaları ile sağlıklı ilişkiler kurma, onlarla işbirliği içerisinde çalışma, yaşamlarında mutlu ve başarılı olma şanslarını yükseltirler. Aynı zamanda kazanılan sosyal beceriler; kişinin haklarını savunabilmesini, kendisi için uygun olmayan istekleri geri çevirebilmesini, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesini kolaylaştırır (Sorias,1986). Birçok araştırmada ise çocukların bireyler arası ilişkilerin niteliksel yapısının, onların gelecekteki bireysel uyumunun da belirleyicisi olduğu görülmüştür (Parker ve Asher, 1987).

Kelly (1982) sosyal becerileri, bireylerin kişiler arası durumlarda çevrelerinden pekiştirme elde etme veya sürdürmek için kullandıkları, öğrenilmiş davranışlar şeklinde tanımlamaktadır (Akt.Bacanlı 1999). Reschly ve Gresham (1981), sosyal yeterliliği iki boyutta ele alarak açıklamışlardır. Bunlar, uyumsal davranış ve sosyal becerilerdir. Uyumsal davranış, çocukların ve gençlerin bağımsız işlev becerilerini, fiziksel gelişimini, akademik yeterliliğini ve dil gelişimini içermektedir. Sosyal beceriler ise, üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Bu boyutlar; kişiler arası davranışlar, kendi ile ilişkili ve görevleriyle ilişkili davranışlardır. Kişiler arası davranışlar; otoriteyi kabul etme, konuşma becerileri, işbirliği ve oyun davranışlarını ifade eder. Kendi ile ilişkili davranışlar ise; duygularını ifade etme, ahlaki davranış, kendine karşı olumlu tutum geliştirme gibi davranışları kapsar. Uyarılara dikkat etme, sorumluluklarını yerine getirme, talimatları/yönergeleri takip etme, bağımsız olarak çalışma gibi davranışlar ise görevle ilişkili davranışları oluşturur (Akt: Gresham ve Eliot, 1984).

Caldarella ve Merrell (1997) çocuk ve ergen sosyal becerilerinde beş boyut saptamışlardır (akt. Tüy,1999). Bunlar: 1. *Akran ilişkileri ile ilgili beceriler*: Arkadaşlarını takdir etme, ihtiyaç duyduğu zaman arkadaşlarından yardım isteme veya onlara yardım etme, oyuna ve etkileşime arkadaşlarını davet etme, arkadaşlarıyla konuşma ve tartışmalara katılma, arkadaşlarının haklarını savunma, onların duygularına duyarlı olma, akranlarıyla yaptığı çalışmalarda liderlik rolünü üstlenme, kolaylıkla arkadaşlık kurma ve espri anlayışına sahip olma. 2. *Kendini kontrol etme becerileri*: Bu boyuttaki beceriler ise, kızgınlığını kontrol etme, problem ortaya çıktığı zaman serinkanlı olma, kurallara uyma, sınırlarını kabul etme, uygun durumlarda başkalarıyla uzlaşma, iyi eleştiriler alma, başkalarının eleştirilerini kabul etme. 3. *Akademik beceriler*: Bağımsız olarak çalışma, bağımsız olarak görevlerini başarma, öğretmenin yönergelerini dinleme ve gerçekleştirme, serbest zamanlarını uygun bir şekilde kullanma, ihtiyaç duyduğunda uygun bir şekilde yardım isteme. 4. *Uyma becerileri*: Talimatlara uyma, kuralları takip etme, materyallerini, oyuncaklarını ve kendisine ait olan diğer şeyleri paylaşma, ödevini bitirme, sorumluluklarını yerine getirme, yapıcı eleştiriye uygun bir şekilde tepkide bulunma. 5. *Atılganlık becerileri*: Başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma, oyun oynamak için arkadaşlarını davet etme, kendisi için güzel şeyler yapma ve söyleme, kendisinden emin olma, aşına olmadığı kuralları sorma, yeni insanlara kendini tanıtmaya, karşı cinsi ile rahat olma, duygularını ifade etme, çalışmalara ve gruba uygun bir şekilde katılma.

Çocuğun sosyalleşme süreci doğumdan itibaren başlar. Bebeğin etkileşim içeren ilk sosyal tepkisi olan gülümseme davranışı ile başlayan repertuarı, sayısız öğrenilmiş davranışlarla genişler ve hayat boyu devam eder. Beş yaş ise ilk çocukluk devresinin düğüm noktasıdır. Olgun bir birey görünümünde olan 5 yaş çocuğunun en belirgin özelliği çevresine karşı dostça yaklaşımıdır. Yavuzer (1993) 5 yaş çocuğunun adeta yüksek derecede toplumsallaşmış bir birey görünümünde olduğunu ifade eder. Toplumsal kuralları öğrenmeyi ve zaman zaman kendisi de kuralları koymayı bu yaşlarda öğrenen çocuk, başkalarına yardım etme konusunda isteklidir. Özellikle arkadaşları ile birlikte olmaktan hoşlanır (Oktay, 2004). Bu dönemde yaşlıları ve yetişkinlerle sözlü olarak anlaşma (Navaro, 1990), çabuk karar verme ve kritik durumlarda soğukkanlı olma (Yavuzer, 2005) ve duygularını kontrol etme (Oktay, 2000) gibi davranışlar gösterir. Kısaca bu dönemin, çocuğun sosyalleşmesindeki yeri ve önemi nedeniyle altın yaş olarak nitelendirilmesi bu yaş çocuğu ile ilgili yapılacak araştırmaları da önemli kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı 6 yaş çocuklar için geliştirilen Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU), 5 yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirliğini sınamaktır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu yaşları 5.0 ile 5.11 ay arası olan ve İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan 6 ilçedeki 18 okuldan tesadüfi örnekleme seçilen toplam 876 çocuk oluşturmuştur. Çocukların 405'i (%46,2) kız, 471'i (%53,8) ise erkektir.

Veri Toplama Aracı

Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU)

Ölçek, Marmara Üniversitesi öğretim elemanları arasından 9 kişilik bir uzman grubu tarafından, yaşları 6.0-6.11 ay olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmeyi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek çocuğun öğretmeninin "Hiçbir zaman", "Bazen" ve "Her zaman" seçeneklerini dikkate alarak çocuğun sosyal-duygusal uyumunu değerlendirmesini gerektiren maddelerden oluşmuştur. MASDU'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına 270 kız ve 297 erkek çocuk olmak üzere toplam 567 öğrenci katılmıştır. Uzmanlar tarafından 47 maddelik olarak tasarlanan ölçek, madde analizi sonucunda 36 maddeye indirgenmiştir. Madde analizi sonucunda tüm maddeler .01 düzeyinde anlamlılık düzeyinde ilişkili bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.83, test-tekrar test güvenirliliği korelasyon değeri ise $r = .89$ bulunmuştur. Uygulan faktör analizi sonucunda 7 boyut saptanmıştır. Bunlar:

Faktör 1. Akranlarla etkileşim (12 madde)

Faktör 2. Sosyal duruma uygun tepki gösterme (9 madde)

Faktör 3. Kişisel doyumu erteleme (2 madde)

Faktör 4: Sosyal yaşamın gereklerine uygun davranma (6 madde)

Faktör 5. Sosyal çevreye pozitif yaklaşım (3 madde)

Faktör 6. Olumsuz sosyal durumlara uygun tepki verme (3 madde)

Faktör 7. Bağımsız davranabilme (1 madde)

oluşmaktadır. Faktör 7 yalnızca bir tek maddeden oluştuğu için yapılan istatistiksel analizlerde dikkate alınmamıştır. Yapılan madde-toplam ve madde-kalan analizi

sonuçlarına göre, Faktör 7 dışındaki tüm boyutların korelasyon değerleri .01 düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Ayrıca ek bir geçerlik sınaması olarak, ölçekten hesaplanan ilk ve son çeyrek puanlar arasındaki farkların anlamlılığına her bir alt boyut için bakılmış ve faktörlerin tümünün ayırt edici olduğu saptanmıştır.

BULGULAR

Geçerlik ve güvenilirlik çalışması öncesinde yapılan 'Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi'nde, Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri,916 olarak bulunmuş; örneklemin evreni temsil etme yeterliliğinde olduğu görülmüştür. Bartlett's Sphericity testi sonucu ise 6187,491 ($p<.001$) olarak tespit edilmiştir (Tablo 1). Büyüköztürk (2005)'ün de belirttiği gibi KMO değerinin, 60'tan yüksek olması ve Bartlett's Sphericity testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre de örneklemden elde edilen verilerin çok faktörlü bir yapı oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 1

MASDU'ya ait KMO ve Bartlett's Sphericity testi sonuçları

KMO		,916
Bartlett's Sphericity Testi	X ²	6187,491
	sd	171
	p	,000

Bu araştırmada başlangıçta faktör sayısına herhangi bir sınırlama getirilmemiş ve faktör analizlerinde özdeğer (eigen value) 1 olarak alınmış ve özdeğeri 1'den büyük 4 faktör ortaya çıkmıştır.

Faktör Analizi İle İlgili Bulgular

MASDU (5 yaş) için yapılan faktör analizi (açıklanan toplam varyans miktarı) sonuçları ise Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2

MASDU'ya ait faktör analizi sonuçları

Faktör	Başlangıç Özdeğeri (Initial Eigen values)			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Açıklanan Varyans	Küm.	Toplam	Açıklanan Varyans	Küm.	Toplam	Açıklanan Varyans	Küm.
		%	%		%	%		%	%
1	6,843	36,018	36,018	6,843	36,018	36,018	3,822	20,116	20,116
2	1,658	8,725	44,743	1,658	8,725	44,743	2,591	13,637	33,753
3	1,236	6,504	51,246	1,236	6,504	51,246	2,195	11,550	45,303
4	1,041	5,477	56,723	1,041	5,477	56,723	2,170	11,420	56,723

Tablo 2'de görüldüğü gibi, döndürme sonrası özdeğeri 3,82 olan birinci faktör toplam varyansın %20,12'sini; döndürme sonrası özdeğeri 2,59 olan ikinci faktör toplam varyansın %13,64'ünü; döndürme sonrası özdeğeri 2,20 olan üçüncü faktör toplam varyansın %11,55'ini; döndürme sonrası özdeğeri 2,17 olan dördüncü faktör de toplam varyansın %11,42'sini açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyans miktarı %56,72 olarak bulunmuştur. Bilindiği gibi sosyal bilimlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları ideal olarak kabul edildiğinden, bu araştırmadan elde edilen varyans oranının da oldukça iyi bir değerde olduğu söylenilebilir.

Tablo 3'de MASDU'ya (5 yaş) ait maddelerin ortak faktör varyansları ve faktör analizi sonrası döndürülmüş temel bileşenler analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3

MASDU'ya ait maddelerin ortak faktör varyansları ve faktör analizi sonrası döndürülmüş temel bileşenler analizi sonuçları

Döndürme Sonrası Faktör Yük Değerleri					
Madde No	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut	4. Boyut	Ortak Varyans
9	,736	,033	,160	-,029	,569
5	,707	,002	,262	,149	,591
17	,702	,233	,030	,173	,578
1	,665	-,048	,204	,032	,609
15	,659	,242	,232	,164	,573
7	,574	,241	,216	,186	,527
30	,556	,115	-,089	,218	,504
33	,513	,247	,108	,248	,537
12	,457	,148	,018	,270	,508
34	,159	,727	,210	,121	,613
23	,162	,717	,182	-,047	,575
19	,020	,528	,237	,275	,511
13	,231	,473	,007	,245	,509
3	,214	,281	,773	,098	,732
2	,269	,253	,718	,145	,674
4	,161	,093	,690	,278	,599
28	,128	,266	,221	,757	,709
29	,103	,316	,165	,754	,733
26	,205	-,064	,133	,633	,564

Araştırmada faktör yük değerlerinin alt kesme noktası Büyüköztürk'ün (2005) de belirttiği gibi, 45 olarak alınmış, bir maddenin faktörlerdeki en yüksek yük değeri ile bu değerden sonra en yüksek olan yük değeri arasındaki farkın en az, 10 olması ve Kalaycı'nın (2005) da ifade ettiği gibi ortak varyansın, 50'den düşük olmaması şartları aranmıştır. Bu ölçütlerden hareket edilerek faktör analizinin ilk sonuçlarına bakılmış ve gerekli şartları taşımayan 17 madde ölçekten çıkarılarak faktör analizi tekrar edilmiştir. Analiz

sonucunda dört faktörden ve 19 maddeden oluşan MASDU-5 yaş son halini almıştır.

Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin alt boyutlarındaki madde sayıları ve yeni düzenlemeyle madde sırası şöyledir:

Faktör 1: 9 maddeden (1., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 17., ve 18. maddeler)

Faktör 2: 4 maddeden (9., 12., 13., ve 19. maddeler)

Faktör 3: 3 maddeden (2., 3., ve 4. maddeler)

Faktör 4: 3 maddeden (14., 15., ve 16. maddeler)

Yapı geçerliği ile ilgili olarak yapılan bir diğer analiz ise MASDU'nun bütününe alt faktörler ile alt faktörlerin ise birbirleri ile ilişkilerinin sınanması olmuştur. Buna ilişkin veriler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4

MASDU'nun bütününe alt faktörler ile ve alt faktörlerin de birbirleri ile aralarındaki ilişkilere ait analizler

Alt Boyutlar		FAKTÖR 1	FAKTÖR 2	FAKTÖR 3	FAKTÖR 4	TOPLAM
FAKTÖR 1	<i>r</i>		,535*	,545*	,478*	,906*
	<i>p</i>		,000	,000	,000	,000
	<i>N</i>		876	876	876	876
FAKTÖR 2	<i>r</i>			,490*	,502*	,769*
	<i>p</i>			,000	,000	,000
	<i>N</i>			876	876	876
FAKTÖR 3	<i>r</i>				,459*	,735*
	<i>p</i>				,000	,000
	<i>N</i>				876	876
FAKTÖR 4	<i>r</i>					,694*
	<i>p</i>					,000
	<i>N</i>					876

* $p < .001$

Tablo 4'deki verilere göre MASDU'nun diğer alt ölçekler ile alt ölçeklerin de birbirleri ile olan ilişki katsayılarının ,459 ile ,906 arasında değiştiği ve istatistiksel olarak $p < .001$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareket ile 4 alt boyutun da MASDU'nun ölçmek istediği özelliği içeren boyutlar olduğu ifade edilebilir.

Madde analizine geçilmeden önce, maddelerin içerikleri dikkate alınarak alt boyutlara isim verilmiştir. İlk boyutta (F 1) yer alan “Sınıftaki araç-gereçleri arkadaşları ile paylaşır”, “Grup oyunlarında kurallara uyar”, “Karşılaştığı sorunları saldırganlığa başvurmadan çözer”, “Başkalarının ihtiyaç ve isteklerine duyarlıdır” gibi maddeler (9 madde) genel olarak sosyal yaşamın gereklerini kapsayan davranışlardan oluşmuştur. Bu neden ile 1. Boyuta *Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma* adı verilmiştir.

İkinci alt boyutta (F 2) yer alan 4 madde, çocuğun sosyal bir ortamda gösterebileceği tepkileri ifade etmektedir. “Başkalarının beğenisini kazanmaktan hoşlanır”, “Ortama ve zamana uygun espri yapar”, “Haksızlığa uğradığında uygun tepkiyi gösterir” ve “Gerektiğinde hakkını elde etmek için çaba gösterir” maddelerinin varlığı da göz önünde bulundurularak 2. Boyuta *Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme* adı verilmiştir.

Üçüncü alt boyut (F 3) “Akranları ile kolay iletişim kurar”, “Kendinden önce oluşmuş bir akran grubuna kolaylıkla dahil olur” ve “Serbest zaman etkinliklerinde arkadaşları ile olmayı tercih eder” maddelerinden oluşmuştur. Bu maddelerin bütünü göz önüne alındığında çocuğun akranlarıyla olan etkileşimini yansıttığı görülmektedir. Bu neden ile 3. Boyuta *Akranlarla Etkileşim* adı verilmiştir.

Dördüncü alt boyutta ise “Ebeveyninden sorunsuzca ayrılır”, “Mutlu bir çocuktur” ve “Genelde olumlu bir yüz ifadesi vardır” maddeleri yer almaktadır. İlgili maddeler, çocuğun sosyal çevreye verdiği olumlu tepkileri ifade etmektedir. Bu neden ile 4. Boyuta *Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma* adı verilmiştir.

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 57’dir. Ölçekten alınan yüksek puan, çocuğun sosyal-duygusal uyumunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 5’de MASDU (5 yaş) maddelerinin alt ölçekler bazında ve toplam için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 5

Maddelerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Maddeler		
(N=876)	\bar{X}	ss
Sosyal Yaşamın Gereklarine Uygun Davranma		
1. Sınıftaki araç-gereçleri arkadaşları ile paylaşır.	2,74	,45
5. Grup oyunlarında kurallara uyar.	2,73	,49
6. Gerektiğinde çevresindekilere yardım eder.	2,71	,50
7. Karşılaştığı sorunları saldırganlığa başvurmadan çözer.	2,61	,57
8. Teşekkür ederim, günaydın, iyi günler vb. nezaket ifadelerini günlük yaşamında kullanır.	2,72	,49
10. Yaşına uygun sorumlulukları yerine getirir.	2,72	,49
11. Ortak eşyaların kullanımında özenlidir.	2,69	,52
17. Bakımlı olmaya özen gösterir.	2,76	,47
18. Başkalarının ihtiyaç ve isteklerine duyarlıdır.	2,58	,57
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme		
9. Başkalarının beğenisini kazanmaktan hoşlanır.	2,81	,41
12. Ortama ve zamana uygun espri yapar.	2,42	,66
13. Haksızlığa uğradığında uygun tepkiyi gösterir.	2,58	,55
19. Gerektiğinde hakkını elde etmek için çaba gösterir.	2,59	,56
Akranlarla Etkileşim		
2. Akranları ile kolay iletişim kurar.	2,74	,47
3. Kendinden önce oluşmuş bir akran grubuna kolaylıkla dahil olur.	2,64	,53
4. Serbest zaman etkinliklerinde arkadaşları ile olmayı tercih eder.	2,78	,44
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma		
14. Ebeveyninden sorunsuzca ayrılır.	2,76	,49
15. Mutlu bir çocuktur.	2,75	,46
16. Genelde olumlu bir yüz ifadesi vardır.	2,77	,46
Toplam	51,19	5,75

MASDU (5 Yaş) İçin Yapılan Güvenirlilik Çalışması**Madde Analizleri**

Tablo 6'da MASDU Ölçeği'nin tümü (tüm alt boyutları kapsayan) için yapılan madde analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 6

MASDU'nun tümüne ilişkin madde analizi bulguları

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan	
		r	p	r	p
1	876	,520	p<.001	,505	p<.001
2	876	,596	p<.001	,586	p<.001
3	876	,574	p<.001	,569	p<.001
4	876	,493	p<.001	,490	p<.001
5	876	,560	p<.001	,553	p<.001
6	876	,644	p<.001	,634	p<.001
7	876	,477	p<.001	,465	p<.001
8	876	,511	p<.001	,502	p<.001
9	876	,467	p<.001	,466	p<.001
10	876	,646	p<.001	,637	p<.001
11	876	,590	p<.001	,584	p<.001
12	876	,426	p<.001	,431	p<.001
13	876	,456	p<.001	,470	p<.001
14	876	,360	p<.001	,375	p<.001
15	876	,557	p<.001	,551	p<.001
16	876	,559	p<.001	,561	p<.001
17	876	,531	p<.001	,527	p<.001
18	876	,641	p<.001	,637	p<.001
19	876	,543	p<.001	,540	p<.001

Ölçeğin bütününe ilişkin madde toplam korelasyon değerleri 0,646 ile 0,360 arasında değişmektedir. Büyüköztürk (2005) ve Tavşancıl'ın (2002) da belirttiği gibi madde toplam korelasyonu,30 ve daha yüksek olan maddeler bireyleri iyi derecede ayırt etmektedir. Ölçekte yer alan madde toplam korelasyon değerlerinin hiçbirisi ,30'un altında değildir. Bu nedenle ölçeğin iyi bir ayırt ediciliğe sahip olduğu söylenilebilir. Ölçeğin bütününe ilişkin madde kalan korelasyon değerleri ise ,637 ile ,375 arasında değişmektedir. Tavşancıl'a (2002) göre madde kalan korelasyonu ,25 ve daha yüksek

olan maddeler, ölçeğin homojenliğini (benzeşikliğini) artırır ve güvenilirliğini yükseltir. Ölçekte yer alan madde kalan korelasyon değerlerinin hiçbirisi, 25'in altında değildir. Bu neden ile de ölçeğin iyi bir ayırt ediciliğe sahip olduğu söylenilebilir. Ayrıca hem madde toplam, hem de madde kalan korelasyonları $p<.001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7'de ise MASDU'nun alt boyutlar için ayrı ayrı yapılan madde analizi bulguları yer almaktadır.

Tablo 7

Alt boyutlara ilişkin madde analizi bulguları

Madde No	N	Madde Toplam		Madde Kalan	
		r	p	r	p
<i>Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma</i>					
1	876	,668	$p<.001$,575	$p<.001$
5	876	,714	$p<.001$,625	$p<.001$
6	876	,727	$p<.001$,637	$p<.001$
7	876	,692	$p<.001$,578	$p<.001$
8	876	,596	$p<.001$,481	$p<.001$
10	876	,741	$p<.001$,657	$p<.001$
11	876	,732	$p<.001$,640	$p<.001$
17	876	,643	$p<.001$,541	$p<.001$
18	876	,712	$p<.001$,604	$p<.001$
<i>Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme</i>					
9	876	,593	$p<.001$,378	$p<.001$
12	876	,733	$p<.001$,510	$p<.001$
13	876	,717	$p<.001$,462	$p<.001$
19	876	,763	$p<.001$,688	$p<.001$
<i>Akranlarla Etkileşim</i>					
2	876	,741	$p<.001$,641	$p<.001$
3	876	,778	$p<.001$,677	$p<.001$
4	876	,773	$p<.001$,535	$p<.001$
<i>Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma</i>					
14	876	,697	$p<.001$,442	$p<.001$
15	876	,753	$p<.001$,645	$p<.001$
16	876	,736	$p<.001$,612	$p<.001$

Tablo 7'de MASDU'nun alt boyutlarına ilişkin madde toplam korelasyonları görülmektedir. Maddelerin madde toplam ve madde kalan bazında $p<.001$ düzeyinde anlamlı olması alt ölçeklerindeki tüm sorularının güvenilir olduğunu göstermektedir.

Test Tekrar Test Güvenirliği

Güvenirlik çalışmasının bir aşaması olarak ölçek, eşit sayıda kız ve erkek çocuklardan oluşmuş 40 kişilik bir gruba üç hafta ara ile uygulanmış ve iki uygulama arasında ilişki saptanmıştır. Her bir alt ölçek için ilişkili grup t testi yapılarak korelasyon katsayısı tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8

MASDU alt boyutlar ve toplam için test-tekrar test ile ilgili ilişkili grup t-testi sonuçları

		\bar{X}	ss	$Sh_{\bar{x}}$	İlişki		Fark		
					r	p	t	sd	p
F 1	Öntest	24,60	2,39	,37	,826	,000	1,516	39	,137
	Sontest	24,25	2,52	,39					
F 2	Öntest	9,72	1,50	,23	,753	,000	-,658	39	,515
	Sontest	9,85	1,36	,21					
F 3	Öntest	8,05	1,19	,18	,710	,000	,416	39	,680
	Sontest	7,97	1,16	,16					
F 4	Öntest	8,02	1,32	,21	,658	,000	-1,376	39	,177
	Sontest	8,27	1,06	,16					
Toplam	Öntest	50,32	5,28	,83	,851	,000	-,057	39	,959
	Sontest	50,35	5,47	,74					

Tablodan görüleceği üzere, tüm alt boyutlarda devamlılık katsayılarının yüksek olması ve bu değerlerin $p < .001$ düzeyinde anlamlı olması, yüksek korelasyona paralel olarak ilişkili grup t testinin sonucunun da istatistiksel açıdan anlamsız olması ($p > .05$) leğin güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

İç tutarlılık sonuçları

Güvenirlik çalışmasının diğer bir aşamasında ise, lme aracının iç tutarlılık katsayıları tespit edilmiştir. Tablo 8’de ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 8

Ölçeğin iç tutarlılık analizleri

N=876		r	p
<i>Sosyal Yaşamın Gereklere Uygun Davranma</i>	Cronbach Alpha	,863	p<.001
	Spearman-Brown	,813	p<.001
	Guttman	,801	p<.001
<i>Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme</i>	Cronbach Alpha	,754	p<.001
	Spearman-Brown	,723	p<.001
	Guttman	,712	p<.001
<i>Akranlarla Etkileşim</i>	Cronbach Alpha	,777	p<.001
	Spearman-Brown	,697	p<.001
	Guttman	,626	p<.001
<i>Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma</i>	Cronbach Alpha	,705	p<.001
	Spearman-Brown	,729	p<.001
	Guttman	,698	p<.001
Toplam	Cronbach Alpha	,897	p<.001
	Spearman-Brown	,892	p<.001
	Guttman	,892	p<.001

MASDU'nun tamamı ve alt ölçeklerine ilişkin iç tutarlılık, Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman, katsayılarının yüksek olması ve .001 düzeyinde anlamlı olması ölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğunu göstermektedir. Kayış'ın (2005) da ifade ettiği gibi alpha katsayısı, 60 (dahil) ile ,80 (nokta hariç) değerleri arasında yer alıyorsa ölçek oldukça güvenilir; ,80 (nokta dahil) ile 1,00 (nokta hariç) değerleri arasında yer alıyorsa ölçek yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir. Bu noktadan hareket ile MASDU ölçeğinin 19 maddelik formunun 60–72 aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyini belirlemede oldukça güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenilebilir. Diğer bir ifade ile ölçekteki bütün maddelerin aynı özelliği ölçtüğünü, ölçülen özelliğin homojen bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

TARTIŞMA

Altı yaş çocuklar için geliştirilen ve 36 maddeden oluşan Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU), 5 yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirliğini sınındığı bu çalışma sonucunda ölçeğin 19 maddesinin 5 yaş çocuklar için de uygulanabilir olduğu görülmüştür. Orijinalinde 6 faktörden oluşan ölçek, faktör analizi sonucunda, 4 faktöre indirgenmiştir. Bunlar: *Sosyal Yaşamın Gereklilerine Uygun Davranma*, *Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme*, *Akranlarla Etkileşim* ve *Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma* olarak belirlenmiştir.

Yapılan madde analizleri, ölçeğin tümü ve alt boyutları bazında, maddelerin madde toplam ve madde kalan korelasyonları için $p < .001$ düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunun göstergesidir.

Marmara Sosyal ve Duygusal Uyum Ölçeği'nin güvenilirlik analizleri arasında zamana karşı direnç de yapılmıştır. Ölçek, üç hafta ara ile aynı çocuk grubuna uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, MASDU Ölçeği'nin her iki uygulama sonuçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Her iki uygulama arasında anlamlı fark ise (ortalamalar arasında fark) belirlenememiştir. Bu bulgulara göre ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin tatmin edici olduğu sonucuna varılmıştır.

Ölçeğin alt boyutları ayırdedicilik sınavına tabi tutulmuş, ilk ve son çeyrek puanları karşılaştırıldığında tüm alt boyutların ayırtedici oldukları saptanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik sınamaları yapılmış olmasına karşın, kriter geçerliliği yapılamamıştır. Ölçeğin aynı amaçla geliştirilmiş diğer ölçeklerle birlikte uygulanarak, kriter geçerliliği de sınanabilir. Ölçeğin norm ve standardizasyon işlemlerinin yapılması önerilebilir.

Ayrıca farklı özellikteki çocukların sosyal-duygusal uyumları ölçülerek, çocukların sosyal duygusal uyum düzeyleri arasındaki farklılığı ortaya koyabilme derecesine bakılarak, ölçeğin ayırt edici geçerliliği hakkında ek kanıtlar elde edilmesi uygun olacaktır.

Erken çocukluk yıllarında sosyal ve duygusal uyumun, bireyin gelecek yıllardaki başarı düzeyini ve ruhsal sağlığını belirleyici özelliği göz önüne alındığında bu dönemdeki eğitim sürecinde çocukların temel sosyal ve duygusal becerileri kazanmalarına

yardımcı olacak yetişkin tutum ve davranışları son derece önemlidir. Yapılacak çalışmalarda ve araştırmalarda çocukların hâlihazırdaki sosyal ve duygusal yeterliliklerinin saptanması için geçerli ve güvenilir ölçeklere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle ülkemizde bu alandaki kısıtlı çalışmalar göz önüne alındığında, 5 yaş çocuklarının sahip oldukları sosyal ve duygusal yeterliliklerin saptanmasına yönelik bir ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının ilgili alanda araştırmalar yapan kişilerin çalışmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bacanlı, H. (1999) *Sosyal beceriler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. 5 Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Corsaro, W.A., & Molinari, L. (2000). Priming events and Italian children's transitions from preschool to elementary school: Representations and action. *Social Psychology Quarterly*, 63(1), 16-33.
- Gresham, F. M.; Eliot, S. N. (1987) The relationship between adaptive behavior and social skills. Issues in definition and assessment. *The Journal of Special Education*. 21 (1)
- Kalaycı, Ş. (2005). Faktör analizi. Ş.Kalaycı. (Ed). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. İstanbul: Asil Yayın
- Kayış, A. (2005). Güvenirlik analizi. Ş.Kalaycı (Ed). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. İstanbul: Asil Yayın
- Navaro, L. (1990). *Beni Duyuyor musun?* İstanbul: Ya-Pa Yayınları
- Oktaç, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem* (2 Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Oktaç, A. (2004). Okul öncesi dönem (3-6 Yaş). *Ana-Baba okulu*. 11. Baskı. İstanbul: Remzi
- Önder, A., Güven, Y., Sevinç, M., Aydın, O., Uyanık Balat, G., Palut, B., Bilgin, H., Çağlak, S. Ve Dibek, E. (2004). Altı yaş çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 1. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi*, 2004. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Parker, J. G., ve Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.
- Sorias, O. (1986). Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri, *Psikoloji Dergisi*, 5, 20: 25-29.

- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın-
dağıtım Ltd.Şti
- Tüy, S. (1999). *3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve
problem davranışları yönünden karşılaştırılmaları*. Ankara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2005). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle çocuğunun ilk 6 yılı*. 20.
Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.